

Tradicijska glazba Ogulinskog kraja u vrtiću

Lovrić, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:081725>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LUCIJA LOVRIĆ

TRADICIJSKA GLAZBA OGULINSKOG KRAJA U VRTIĆU

Završni rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LUCIJA LOVRIĆ

TRADICIJSKA GLAZBA OGULINSKOG KRAJA U VRTIĆU

Završni rad

JMBAG: 0303077785, redovita studentica

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij predškolskog odgoja

Predmet: Metodika glazbene kulture

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Posebne pedagogije

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Ivana Paula Gortan - Carlin

Pula, srpanj, 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Lucija Lovrić kandidatkinja za prvostupnicu predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojeg vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 27. lipnja 2020.

Studentica

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, dolje potpisana Lucija Lovrić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Tradicijska glazba ogulinskog kraja u vrtiću“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 27. lipnja 2020.

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TRADICIJA OGULINSKOG KRAJA.....	3
2.1. Narodni običaji	4
2.2. Narodna nošnja	5
2.2.1. Ženska narodna nošnja.....	6
2.2.2. Muška narodna nošnja	7
2.2.3. Dječja narodna nošnja	9
2.3. Tradicijske frizure i nakit	10
2.4. Muška i ženska obuća.....	12
2.5. Etnografska zbirka Zavičajnog muzeja u Ogulinu	14
3. TRADICIJSKA GLAZBA.....	16
3.1. Instrumenti.....	16
3.2. Napjevi.....	19
3.3. Hrvatsko pjevačko društvo „Klek“ Ogulin	20
4. KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO „KLEK“ OGULIN	25
4.1. Povijest.....	25
4.2. Smotra folklora „Igra kolo“	29
4.3. Kulturno umjetničko društvo „Sv. Juraj“ Zagorje Ogulinsko.....	31
5. ETNO PROGRAM U DJEČJEM VRTIĆU „BISTRAC“	32
5.1. Cilj i zadaće.....	32
5.2. O programu.....	32
5.3. Aktivnosti	33
6. DJEČJA FOLKLORNA BAŠTINA OGULINSKOG KRAJA	39
7. ZAKLJUČAK.....	44
LITERATURA.....	45
POPIS SLIKA.....	47

PRILOZI	48
SAŽETAK.....	49
SUMMARY	50

1. UVOD

Ogulin je grad koji se nalazi u samom srcu Hrvatske, a osnovao ga je Bernardin Frankopan u 15. stoljeću. Ovaj grad ima vrlo bogatu povijest i brojne narodne običaje koji su temeljeni na tradicijskom životu seljana. Mnogi su od njih vezani uz glazbu koja je također imala snažnu ulogu u svakodnevnom životu stanovnika ovog područja. U tom su smislu veliki značaj imali narodni napjevi i svirka uz tamburaške instrumente poput kontre, basa, čela, prima i basprima.

Predmet je istraživanja ovog rada tradicijska glazba ogulinskog kraja u vrtiću. Osim toga, naglasak je stavljen na etno program koji je 2012. godine realiziran u Dječjem vrtiću „Bistrac“. Cilj je rada razmotriti narodne običaje ogulinskog kraja s naglaskom na tradicijsku glazbu te prikazati jedan od načina na koji se tradicijsku baštinu može približiti djeci predškolske dobi.

Čitav je rad podijeljen na pet glavnih dijelova od kojih četiri dijela čine teorijski okvir navedene teme, dok se u posljednjem dijelu prikazuje jedan od načina na koji se u praksi djecu može upoznati s kulturnom baštinom i tako pridonijeti očuvanju njihova kulturnog identiteta. U drugom se poglavlju daje općeniti uvid u tradiciju ogulinskog kraja kao i narodne običaje koji su važan dio kulturne baštine. Govori se i o dvjema istaknutim djelatnostima – poljoprivredi i tekstilnom rukotvorstvu. Drugo je potpoglavlje posvećeno narodnoj nošnji koja se razlikuje kod muškaraca, žena i djece. Ženama su također bile važne tradicijske frizure i tradicijski nakit pa im se posvećivala posebna pažnja. Ogulinke nisu nosile previše nakita, a onaj koji su nosile razlikovao se s obzirom na to jesu li bile udane ili neudane. U posljednjem je potpoglavlju drugog poglavlja opisana muška i ženska obuća. Čitavo poglavlje sadrži brojne slike koje prikazuju radnike u polju, tkanje, narodne nošnje, obuću, tradicijske frizure i mnoge druge tradicijske elemente.

Treće je poglavlje posvećeno tradicijskoj glazbi ogulinskog kraja. Najveći je fokus ovog poglavlja na napjevima i tamburaškim instrumentima koji su detaljno pojašnjeni i slikovito prikazani.

Četvrto je poglavlje posvećeno kulturno umjetničkom društvu „Klek“ koje je istinski čuvar tradicijske baštine ogulinskog kraja. Ovo kulturno umjetničko društvo broji preko 200 članova, od najmlađih do najstarijih, koji njeguju tradiciju i nastoje oživjeti

pjesme, ples i običaje ovog kraja. Kulturno umjetničko društvo „Klek“ iznimno je uspješno kako na domaćoj, tako i na međunarodnoj sceni. Brojne skupine nastupale su na raznim smotrama folkloru diljem svijeta. Jedna od poznatih smotra folkloru održava se svake godine i u Ogulinu pod nazivom „Igra kolo“ te okuplja brojna domaća i inozemna kulturna umjetnička društva. Posljednji je dio poglavlja posvećen kulturno umjetničkom društvu „Sv. Juraj“ Zagorje Ogulinsko iz okolice grada Ogulina koje također vrlo uspješno djeluje.

U petom je poglavlju ovog rada prikazan etno program koji je proveden 2012. godine u Dječjem vrtiću „Bistrac“ u Ogulinu. U ovom su poglavlju objašnjeni cilj i zadaća programa, njegov sadržaj te aktivnosti koje su se provodile u sklopu programa.

Posljednje je poglavlje posvećeno dječjoj folklornoj baštini ogulinskog kraja. U razgovoru su se sa starijim mještanima dobile vrijedne informacije o pjesmama i igrama o kojima se u poglavlju govori.

2. TRADICIJA OGULINSKOG KRAJA

Ogulin je grad koji se nalazi u Ogulinsko-plašćanskoj udolini na granici Gorske i Panonske Hrvatske te predstavlja gospodarski najznačajnije naselje na tom prostoru. U 15. ga je stoljeću osnovao Bernardin Frankopan, a 100 godina kasnije Ogulin postaje varošica. U to je vrijeme, zbog geostrateškog položaja, Ogulin imao važnu ulogu za tadašnju Vojnu krajinu zbog čega je i kasnije ostao središte upravne i vojne funkcije te sjedište Modruško-riječke županije, kotara, oblasti i danas općine (Eckhel, 1986).

Grad Ogulin nalazi se između dvaju većih gradova, Rijeke i Zagreba, te ima 13 000 stanovnika. Poznat je po planini „Klek“ (*Slika 1.*) koja se nad njim proteže i koja je ujedno postala njegov simbol. U ogulinskom se podzemlju nalazi ponor rijeke „Dobre“ koji lokalno stanovništvo naziva „Đulin ponor“.

Slika 1. Grad Ogulin

Izvor: Turistička zajednica grada Ogulina, 2020.

Ogulin se naziva još i bajkovitim gradom, a za to je najviše zaslužna Ivana Brlić-Mažuranić koja je u njemu rođena. Grad i njegova okolica bili su joj inspiracija za pisanje mnogih bajki, a u to se ime od 2006. godine u gradu održava „Ogulinski festival

bajke“. Na svega nekoliko kilometara od Ogulina nalaze se tri jezera: jezero Sabljaci, Bukovnik i Šmitovo jezero.

2.1. Narodni običaji

Narodni se običaji ogulinskog kraja temelje na tradicijskom životu seljana kojima su glavne djelatnosti bile poljoprivreda i tekstilno rukotvorstvo. Proizvodnja platna, uzgoj lana i konoplje poslovi su koji vuku korijene iz stare slavenske baštine te su bili osnova tekstilnog rukotvorstva. Konoplja se sijala u proljeće, a brala ljeti, dok se lan sijao u jesen, a brao u proljeće ili ljeto. Nakon postupka omekšavanja vanjskog dijela stabljike, stari su Ogulinci za daljnju obradu upotrebljavali alat poput *tukače*¹ i *trlice*² koji je olakšavao provlačenje stabljike kroz drveni češalj te se tako dobila iščešljana pređa koja se mogla presti. Prelo se pomoću preslice i vretena. Za tkanje su se, osim lana i konopljine pređe, upotrebljavale kupovna pamučna vuna i kupovna pređa. (Slika 3) Takvo se istkano platno koristilo za izradu pojedinih dijelova muške i ženske nošnje te predmeta poput plahte, jastučnica, stolnjaka i blazina (Eckhel, 1986). *Slika 2.* prikazuje žene i muškarce u narodnim nošnjama na polju.

Slika 2. Žene i muškarci na polju

Izvor: Luketić Delija, 2018., str. 202.

¹ Drvena ručna stupa na kojoj se nakon močenja i sušenja lome stabljike vezanih rukoveti.

² Vrsta drvenog noža kojim se odstranjuju drvenasti dijelovi stabljika.

Nakon poslijeratnog razdoblja dolazi do promjena u načinu života te prelaska s poljoprivrede u industrijski proizvodni sektor što dovodi do promjena u životima ljudi toga kraja. Time selo gubi svoja ruralna obilježja te se priključuje urbanom dijelu Ogulina. Usporedno s takvim promjenama nošnja dvadesetog stoljeća polagano izlazi iz uporabe. Dvadesetih godina 20. stoljeća raspale su se obiteljske zadruge što je dovelo do smanjenja proizvodnje lana i konoplje, a samim time i domaće tkanog platna pa je i materijal za proizvodnju odjeće postao drugačiji (Luketić Delija, 2018).

Slika 3. Tkanje

Izvor: Luketić Delija, 2018., str. 292.

Početakom se dvadesetog stoljeća razvija industrija te se otvara prva ogulinska pilana koja povećava broj zaposlenih. To je glavni razlog zbog kojeg stanovništvo sa sela odlazi raditi u grad. Otvaraju se i trgovine koje tržištu nude nove materijale za izradu odjeće (pamučno platno, svilu, čipku). Mnogi Ogulinci sa sela odlaze u prigradska naselja pa posljedično počinju kombinirati elemente gradske odjeće s onim tradicionalnim.

2.2. Narodna nošnja

Nedostatak dovoljno pouzdanih povijesnih izvora onemogućuje detaljnije praćenje nastanka i razvitka narodne nošnje u daljnjoj prošlosti. Jedini su izvori, iz kojih

se može saznati o tome kakva je bila narodna nošnja, stare fotografije i sjećanja stanovnika.

2.2.1. Ženska narodna nošnja

Ženska je nošnja u osnovi trodijelna i sastoji se od košuljka, suknje s poramicama u obliku prslučića i zaslona. Ti se predmeti javljaju u različitim varijantama s obzirom na vrstu materijala. Košuljak se izrađivao od domaćeg tkanog i tanjeg pamučnog platna industrijske proizvodnje, a njegova je izrada iziskivala najviše vremena i ovladavanje posebnim vještinama. Suknja se proizvodila u trima varijantama. Prva je tzv. *kambrik*³ koji je bio izrađen od tanjeg pamučnog platna industrijske proizvodnje. Druga je *mrčina*⁴ koja je izrađena iz vunenog tvorničkog materijala. Mrčinu su žene najčešće nosile zimi, a preko nje bi imale bluzu i *tuš*⁵. Bluza i podstavljeni kaputić elementi su građanske mode koja se početkom 20. stoljeća povezuje s tradicionalnom odjećom. Posljednja se varijanta suknje zove još i *šara kijklja* koja je istog kroja kao i *mrčina*, a izrađena je iz štampanog pamučnog materijala. Kada se govori o zaslonu ili pregači, jedine su razlike u izboru materijala za izradu tkanine koja može biti od umjetne svile ili pamuka. Uz osnovne dijelove nošnje nosila se i *tkanica*⁶, pletene pamučne čarape te različite vrste obuće kao što su pletene papuče *lokvarke*⁷ i polucipele s nižom petom (Lipošćak i Sučić, 2000). Žene su ispod kambrika ili mrčine odijevale platnenu suknju koja se naziva *untorak*. Preko *mrčine* se, odnosno *kambrika*, nosio zaslon koji izgleda poput pregače ukrašene sitnim, najčešće cvjetnim uzorcima. Ogulinke su najčešće nosile svjetloružičasti zaslon koji je odgovarao boji ukrasa na *košuljic*⁸ što prikazuje *Slika 4*.

³ Bijela suknja s poramicama.

⁴ Suknja izrađena od tamnijeg vunenog ili poluvunenog tvorničkog materijala.

⁵ Podstavljeni kaputić dugih rukava.

⁶ Tkani pojas.

⁷ Platnene papuče nabavljene u Lokvama u Gorskotom kotaru.

⁸ Platnena košulja.

Slika 4. Ženska narodna nošnja

Izvor: Luketić Delija, 2018., str. 36.

Krajem 20. stoljeća, asimilacijom ljudi sa sela na život u gradu, nošnje polako izlaze iz upotrebe te se počinju koristiti kao kostimi za scenske nastupe i prezentacije u svečanim prigodama (Lipošćak i Sučić 2000).

2.2.2. Muška narodna nošnja

Prema kroju i izvoru materijala temeljni su dijelovi muške narodne nošnje jednaki onoj ličkoj. Danas se na scenskim nastupima nosi nošnja koja se uspjela sačuvati iz 19. i prve polovice 20. stoljeća.

Ogulinci su ljetnu varijantu svečane nošnje zvali *bela svetašnja roba* koja je ime dobila prema njezinim osnovnim dijelovima, a to su *bele gaće*⁹ i košulja. Muškarci su svečaniju nošnju nosili na svečane prigode od Uskrsa do *Sisveta*¹⁰, a njihove su se

⁹ Platnene bijele hlače.

¹⁰ Blagdan Svih svetih koji se obilježava 1. studenog.

žene brinule o pranju i sušenju odjeće. Na nošnju se veoma pazilo pa su je muškarci nosili još samo na *nedeljnu mašu* (Luketić Delija, 2018).

Ranije spomenuta platnena *košulja*, *gaće* stegnute *čemerom*¹¹, *ječerma*¹², opanci *kapičari*¹³ te lička *crvenkapa*¹⁴ (Lipošćak i Sučić, 2000) samo su neki od dijelova ljetne, odnosno zimske muške svečane nošnje. Čemer, kojim su muškarci opasavali košulju, odražavao je maštovitost i vještinu majstora koji ga je izradio jer se svaka kožna uska vrpca ispreplitala na drugačiji način (*Slika 5.*). Tako nijedan čemer u ogulinskom kraju nije identičan. Na čemeru se Ogulinaca najčešće nalazio motiv obrisa Kleka na koji su bili iznimno ponosni te hrvatska šahovnica s natpisom „Bog i Hrvati“ čime su iskazivali ljubav prema zavičaju, domovini i Bogu. Povrh toga muškarci su odijevali *ječermu* (Luketić Delija, 2018).

Slika 5. Muška narodna nošnja

Izvor: Luketić Delija, 2018., str. 116.

¹¹ Crveni široki kožni remen.

¹² Duži prsluk modre boje ukrašen zlatnim ili srebrnim gumbima.

¹³ Kožni opanci izrađeni od meke goveđe kože.

¹⁴ Crvena kapa, simbol kulturnog identiteta Like i susjednih dinarskih krajeva.

2.2.3. Dječja narodna nošnja

Za razliku od muške i ženske tradicijske odjeće, dječja je odjeća bila jednostavna i skromna (Slika 6.). Majke su šivaćim strojem ili na ruke svojoj djeci najčešće šivale *stomanje*¹⁵. Njih su nosile djevojčice do šeste ili sedme godine. Stomanja se oko vrata i prsa ukrašavala uskom čipkom koja je bila širine oko 2 cm. Rukavi su bili tričetvrt, ravnog kroja bez nabora i obrubljeni čipkom na krajevima. Dječaci su do treće godine također nosili stomanje, a kasnije su odijevali platnene gaće i košuljicu. Njihova je odjeća bila jednaka *beloj robi* koju su nosili odrasli muškarci. Djevojčice su u razdoblju od sedam do deset godina na stomanju počele stavljati zaslone koji je imao cvjetne uzorke. Zaslone su šivale majke i to od materijala koji je ostao od šivanja njihovih zaslona. Oni su u struku bili lagano nabrani te su imali usku pasicu s vrpcama koje su se vezale na leđima. Kasnije, u razdoblju od deset ili jedanaest godina, dječaci i djevojčice počinju nositi svakidašnju nošnju kakvu inače nose djevojke i mladići. Na prvoj svetoj pričesti djeca prvi put dobivaju svečanije tradicijsko ruho. Krajem 20. stoljeća dječja nošnja, kao i odrasla, izlazi iz uporabe te ju ponekad oblače još dječaci prilikom primanja sakramenta prve svete pričesti, dok ju djevojčice ne oblače čak ni tada (Luketić Delija, 2018).

Slika 6. Dječja narodna nošnja

Izvor: Luketić Delija, 2018., str. 246.

¹⁵ Jednodijelne haljinice od domaćeg platna.

2.3. Tradicijske frizure i nakit

Sve su žene, bez obzira na dob, status u društvu i obitelji, imale isti način češljanja i opremu oglavlja. Tako su djevojke i žene kosu dijelile po sredini, začesljavale unatrag i plele u dvije pletenice. Pletenice su nakon toga smotale u *kiku*¹⁶ i pričvrstile ju *harnadlama*¹⁷. Na tako se smotanu kosu do polovine glave stavljao *podvezak*¹⁸ koji se vezao iza uha ili na tjemenu. Preko njega se stavljao *tumban*¹⁹, a od sredine glave svilena *pantlika*²⁰ što se može vidjeti na *Slici 7*. Mladenke su za vrijeme ceremonije nosile vjenčić od umjetnog cvijeća, a drugo su ga jutro nakon vjenčanja skinule i na glavi vezale *rubac*²¹ (Eckhel, 1986).

Ogulinke nisu nosile previše nakita. Oko vrata su stavljale *finjake*²² ili *štruke*²³, a na ušima su nosile *morice*²⁴. Mlade su djevojke i žene stavljale i cvijeće iza uha ili su ga zaticale u punđu ili pletenice. Udane su žene nosile i *burmu*²⁵, dok su se reveri muške ječermice i svečanih kijklji prilikom vjenčanja ukrašavali *kiticom*²⁶ (Luketić Delija, 2018).

¹⁶ Punđa na zatiljku.

¹⁷ Ukosnice i polukružni češljici.

¹⁸ Pačetvorinast, domaće tkani rubac dimenzija 35x40 cm.

¹⁹ Pačetvorinasti rubac koji se izrađivao od lagane i prozračne pamučne bijele tkanine.

²⁰ Svilena vrpca širine sedam do osam centimetara.

²¹ Kvadratna marama tvorničke izrade koju su nosile udane žene.

²² Crvene ogrlice od sitnih koraljnih zrnaca.

²³ Ogrlice od staklenih perlica bijele, roze, svijetloplave ili svijetlozelene boje.

²⁴ Vrsta hrvatskog autohtonog pučkog nakita koji je prepoznatljiv simbol Rijeke, Kvarnera i Hrvatskog primorja.

²⁵ Vjenčani prsten.

²⁶ Grančica ružmarina prevezana uskom vrpcom hrvatske trobojnice.

Slika 7. Djevojačko oglavlje i nakit

Izvor: Luketić Delija, 2018., str. 104.

Za razliku od žena, muškarci na oglavlju imaju jedino *crvenkapu* ili *crljenu kapu*. Ona je bila dio ljetne muške narodne nošnje te su je najčešće nosili u svečanijim prigodama ili kada bi išli u grad. Klobučari su ovu kapu izrađivali od crvene čoje²⁷, a posebne su vještine trebali imati za ukrašavanje njezina obruba koji je ispunjen gustim vezom. Gusti se vez izrađivao pomoću svilena konca od kojeg je također izrađen i skup resa koje se spuštaju do polovice leđa. Tjeme se kape ukrašavalo raznim motivima kao što su hrvatska trobojnica ili hrvatska šahovnica (Slika 8.). Na taj su način Ogulinci isticali svoju pripadnost domovini čime su se uvelike ponosili (Luketić Delija, 2018).

²⁷ Vrsta tkanine.

Slika 8. Crvenkapa (lička kapa)

Izvor: Luketić Delija, 2018., str. 142.

2.4. Muška i ženska obuća

Muška se i ženska tradicijska obuća sastojala od raznih vrsti čarapa na koje su se navlačili kožni opanci. Obuća je bila slojevita, a slojevitost je ovisila o godišnjem dobu. Ljeti su muškarci nosili bijele čarape koje su bile spletene od tanje domaće vune ili vune kupljene na sajmu, a obuvali su kožne opanke na kapicu. Opanci su bili ukrašeni kožnim aplikacijama i prorezima geometrijskih oblika te su se s vanjske strane kopčali remenčićem i metalnom kopčom. Zimi su muškarci obuvali debele *fusekle*²⁸ ili kopice, *navlačke*²⁹ i *natikače*³⁰ (Slika 9.). Kako bi u njima mogli izdržati snježne dane i fizičke napore, zimski opanci nisu imali nikakve proreze i ukrase.

²⁸ Bijele čarape dužine do polovice lista.

²⁹ Čarape bez stopala.

³⁰ Kraće čarape sa stopalom ukrašene kukičanom bordurom

Slika 9. Muška obuća

Izvor: Luketić Delija, 2018., str. 176.

I žene su poput muškaraca nosile čarape i opanke. U svakodnevnom su životu nosile *štucne*³¹, a za svečanije su prigode nosile čarape koje su bile pletene od tanje bijele vune ili izbijeljenog *končaca*³². U posebnim su prigodama djevojke i mlađe udane žene nosile čarape s rupičastim uzorkom. Na njih su obuvale opanke koji su imali malenu peticu, a ukrasi su se na njima nešto razlikovali od ukrasa na muškim opancima. Žene su u svakodnevnim situacijama obuvale lapice ili natikače lokvarke. Slika 10. Prikazuje ženske opanke ukrašene kožnim ornamentima.

³¹ Čarape pletene iz domaće vune.

³² Tvornički pamučni konac.

Slika 10. Ženska obuća

Izvor: Luketić Delija, 2018., str. 179.

2.5. Etnografska zbirka Zavičajnog muzeja u Ogulinu

U Zavičajnom se muzeju Ogulin, otvorenom od 1967. godine u Frankopanskom kaštelu, mogu naći razne zbirke. Neke su od njih Alpinistička zbirka, Arheološka zbirka, Zbirka Domovinskog rata, Spomen soba Ivane Brlić-Mažuranić itd. Alpinistička se zbirka nalazi u dvjema prostorijama na drugom katu Muzeja te sadrži originalne dokumente, knjige, časopise, fotografije i predmete koji su usko vezani uz alpinizam i planinarstvo u Hrvatskoj. Na drugom je katu i Arheološka zbirka u kojoj se nalazi materijalna ostavština Japoda koji su u vrijeme neolitika nastanili ogulinsko područje. Materijalna ostavština podrazumijeva ostatke nakita, dijelova odjeće, ukrasa, razno oruđe i oružje te keramičko posuđe. Na prvom se katu i u hodniku Muzeja nalazi Etnografska zbirka u kojoj su smješteni tkalački alati, poljodjelski predmeti i sve što je vezano uz tekstilno rukotvorstvo ogulinskog kraja. Isto tako, ovaj dio sadrži i primjerke muške i ženske narodne nošnje. U Umjetničkoj se zbirci nalaze likovna ostvarenja Stjepana Galetića koji je Ogulinu poklonio veliki broj svojih djela koja je slikao raznim tehnikama kao što su ulje na platnu, tempera na kartonu i akvarel. Zbirka Domovinskog rata ujedno je i spomen soba svim poginulim, umrlim i nestalim braniteljima. Ova soba mnoštvom fotografija kronološki prikazuje Domovinski rat u ogulinskom kraju. Također, sadrži i fotomonografiju koja je svojevrsno priznanje svim braniteljima koji su u Ratu izgubili život. U Muzeju je posebno zanimljiva Spomen soba ogulinske spisateljice Ivane Brlić- Mažuranić u kojoj se nalaze originalne fotografije i dokumenti koji svjedoče

o njezinu životu. Ostale su zbirke u muzeju Zbirka kamenih spomenika i Građanska zbirka. U muzeju se nalazi i ćelija br. 6 odnosno „Titova ćelija“ koja predstavlja povijesna događanja koja su se svojevremeno odvijala u zidinama Frankopanskog kaštela. Ova prostorija svjedoči o zatvorskim danima Josipa Broza Tita (Zavičajni muzej Ogulin, 2020).

3. TRADICIJSKA GLAZBA

3.1. Instrumenti

Folklorni su instrumenti ogulinskog kraja tambure, točnije prim, basprim, kontra, čelo i bas.

Tambura je instrument koji se sastoji od triju dijelova, a to su: glava, vrat i trup ili korpus. Riječ je o narodnom trzalačkom instrumentu koji se razvio na području Mezopotamije. Daljnjim migracijama dolazi na područje Balkana te najviše ostaje na tom prostoru, prvenstveno u Makedoniji, Bosni i Hercegovini te na Kosovu. Seobom je naroda Bunjevaca i Šokaca iz Bosne prenesen na prostor Slavonije i Bačke. Godine 1981. u Ogulinu je u sklopu Osnovne glazbene škole osnovana tamburaška sekcija koju su pohađali dječaci. Većina je polaznika tamburaške sekcije nastavila svoje djelovanje u Kulturno umjetničkom društvu „Klek“.

Bisernica ili prim (*Slika 11.*) je prema veličini najmanji instrument u tamburaškom sastavu. Ima pet žica te proizvodi visoke tonove. U tamburaškim se orkestrima koriste dvije do tri bisernice (prva, druga i treća), a u većim se orkestrima upotrebljava i više njih. Dionice se pišu u violinskom ključu, ali se radi lakšeg čitanja note pišu za oktavu niže od onog kako instrument zvuči.

Slika 11. Bisernica

Izvor: Arhiva Džankić, 2020.

Basprim, drugi instrument koji je dio tamburaškog sastava, oblikom podsjeća na bas gitaru te ima pet žica od kojih su prve dvije iste debljine. U tamburaškim se orkestrima upotrebljavaju dva A-basprima, a u većim se orkestrima upotrebljava i više njih. Dionice se basprimova u partituri pišu u violinskom ključu, a zvuče onako kako je

i napisano. Također, u orkestru se koristi i E-basprim koji je oblikom sličan A-basprimu, ali je veći od njega. Isto ima pet žica od kojih su prve dvije jednake. U orkestru se upotrebljava samo jedan E-basprim, a u nekim ih većim orkestrima ima i više. Dionice se u partituri pišu u violinskom ključu te zvuče onako kako je i napisano.

Slika 12. Basprim

Izvor: Arhiva Džankić, 2020.

Jedini je instrument koji u tamburaškom sastavu svira akordsku pratnju kontra (*Slika 13.*). To je instrument koji oblikom liči na E-basprim, ali je malo veći od njega. Ovaj instrument najčešće svira na nenaglašeni dio takta te se pomoću njega sviraju oni akordi koji se u partituri obilježavaju svim tonovima jednog akorda ili samo prvim tonom i nazivom akorda iznad tog tona. Postoji i E-kontra koja je nešto veća od E-basprima te ima pet žica od kojih su prve dvije jednake. Postoji i A-kontra koja ima samo četiri žice.

Slika 13. Kontra

Izvor: Arhiva Džankić, 2020.

Ono što je violončelo u simfonijskom orkestru to je čelo (*Slika 14.*) u tamburaškom. Čelo je oblikom slično kontrii, ali je od nje ipak malo veće. Njegova je posebnost, u odnosu na ostale tamburaške instrumente, u tome što mu je glava slična glavi violončela. Ima četiri žice i raspon tonova od FIS do h1. Dionice se čela u partituri pišu u bas ključu i zvuče onako kako su i napisane. Kada su tamburaški orkestri veći mogu se koristiti i stojeća čela koja su slična basu, ali su od njega malo manja.

Slika 14. Čelo

Izvor: Arhiva Džankić, 2020.

Bas (*Slika 15.*) je posljednji, a ujedno i najveći instrument u tamburaškom orkestru. On daje osnovnu harmoniju i ritam pa samim time čini osnovu svakog tamburaškog orkestra. Svojom je oblikom i funkcijom sličan kontrabasu u simfonijskom orkestru. Jedina je razlika u tome što se kod basa zvuk postiže trzanjem žica trzalicom, a ne gudalom. Bas ima četiri žice i pragove duž vrata. U partituri se njegove dionice pišu u bas ključu, ali zvuči za oktavu niže.

Slika 15. Bas

Izvor: Arhiva Džankić, 2020.

3.2. Napjevi

Napjevi su ogulinskog kraja najviše sačuvani zahvaljujući gospodinu Ivanu Salopeku koji ih je u periodu od 1956. do 1971. godine sakupio i zapisao da bi ih za knjigu *Pučki napjevi ogulinskog kraja* kasnije transkribirao gosp. Franjo Matok. Svi se materijali nalaze i u dokumentaciji Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu (Rumenović, 2010).

U napjeve se ogulinskog kraja, osim onih koji su se pjevali izričito u Ogulinu, mogu svrstati i oni iz obližnjih sela poput Lomosta, Bošta, Sabljaki, Salopeki, Desmerica, Zagorja Ogulinskog, Oštarija, Josipdola, Tounja i Hreljina.

3.3. Hrvatsko pjevačko društvo „Klek“ Ogulin

Potkraj 19. stoljeća Ogulin je bio kotarsko središte s izrazito bogatim kulturnim životom. U to vrijeme Ogulin prihvaća veliki broj obrazovanih ljudi, obrtnika, industrijalaca i prosvjetnih radnika koji donose sa sobom svoje kulturne navike i želje. Tadašnje je stanovništvo razvilo ideju o osnivanju prosvjetnih društava u kojima će se njegovati kulturni i nacionalni duh. Skupina građana počela je njegovati zbornu pjevanje pa dolazi do osnivanja Društva 1894. godine. Kotarski odvjetnik Otmar pl. Bušić počinje promicati ideju osnivanja pjevačkog zbora koji će širiti ljubav prema glazbenoj kulturi. Ta se ideja realizirala 7. kolovoza 1894. godine kada se osniva pjevačko društvo pod imenom „KLEK“. Na osnivačkoj su skupštini donesena i Pravila Pjevačkog društva „KLEK“ te je za predsjednika izabran već spomenuti Otomar pl. Bušić. Pravila se pjevačkog društva „KLEK“ sastoje od 32 točke. Ovaj dokument sadrži informacije o svrsi društva, njegovoj upravi, podjeli članova društva, glavnoj skupštini, dužnostima i pravima članova te mnoge druge. Svi članovi društva imaju pravo:

- glasati o svim predmetima o kojima raspravlja glavna skupština
- kod izbora birati i biti izabrani u odbor
- davati prijedloge na glavnoj skupštini
- besplatan pristup na sve društvene zabave za sebe i svoju obitelj
- na društvene zabave dovesti strane goste (Magdić, Majetić, Trninić i Zrnc, 2004).

Dužnosti su članova društva koji se nalaze u ovom dokumentu sljedeće:

- „izvršujući članovi dužni su marljivo polaziti pjevačko vježbanje te zajednički sudjelovati kod svih besjeda i ostalih po društvu priredjenih zabava i predstava
- podupirajući i utemeljujući članovi dužni su redovito uplaćivati mjesečne, dotične obročne prinose“ (isto; 17).

Dužnosti su današnjih članova društva vrlo slične onima koje su morali izvršavati prijašnji članovi. Redoviti dolazak na probe te plaćanje mjesečne članarine glavne su dužnosti svakog člana društva. Moto koje je Društvo izabralo kao vodilju glasi

„VIRIBUS UNITIS“³³ što u prijevodu znači „Ujedinjenim snagama“. Time su htjeli potaknuti članove društva na duh sloge, zajedništva i ustrajnosti. U to je vrijeme Ivan pl. Zajc skladao mnoge skladbe koje su bile posvećene određenim zborovima, a upravo ovo Društvo ima čast što im je tako značajan skladatelj posvetio „Poputnicu Kleku“ (*Slika 16.*) (Magdić, Majetić, Trninić i Zrnc, 2004).

Prilikom organiziranja programa proslave 110. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj i priprema za početak proslave u Ogulinu, tamošnja je nastavnica glazbenog odgoja pronašla stari notni materijal poznatog kompozitora Ivana pl. Zajca pod naslovom „Poputnica Kleku“. To je bila skladba koju su rado pjevali planinari prilikom uspona na Klek, a 12. svibnja 1984. godine ponovno je otpjevana prilikom otvorenja proslave na Kleku. Kako bi se pjesma sačuvala od zaborava, član se Predsjedništva PSH-a, Vladimir Jagarić, pobrinuo za ručni prijepis notnog materijala i predložio da se objavi u časopisu „Naše planine“ u okviru serije planinarskih pjesama (Naše planine, 1984).

³³ Naziv prvog austro-ugarskog ratnog broda te moto pretposljednog i dugovječnog austro-ugarskog cara i kralja Franje Josipa I.

Slika 16. Poputnica Kleku

POPUTNICA KLEKU

Zajc - Junek

Go-re na vi-su na-še-ga Kle-ka šta-no se gr-dan
vi-di s'da-le-ka ču-je se oj, ču-je se oj, ču-
je se oj. Go-re na Kle-ku ju-načka gla-va
Kra-lje-vič Mar-ko le-g'o da spa-va na-rodni div,
na-rodni div. Vi-la mu ku-pi mla-dja-ne če-te,
sr-ca su hra-bra stre-ljanke le-te; gr-lo im zvon,
gr-lo im zvon, gr-lo im zvon. Ta-kva smo
Gle-da-mo
če-ta sin-ci smo Kle-ka, zbor smo pje-
da nam su-našce si-ne, gle-da-mo

va-ča vi-li-na je-ka, vi-li-na je-ka.
 sla-žno nad-pje-vat i-ne, nad-pje-vat i-ne.

Svo-ji na svom, če-stit nam dom, če- stit nam

dom, _____ če- stit nam dom. _____

Kra-lje-vić Mar-ko, na-rad-ni duh je, vi-ta mu ljep-še

po-bje-de snu-je, pre-nel' se on, pre-nel' se on,

pre- nel' se on. Če- stit nam dom,

e- stit nam dom, če- stit, če-

stit nam dom _____ naš dom.

Izvor: Naše planine, 1984.

Jedan je od značajnijih datuma u povijesti ovog Društva 10. ožujka 1912. godine kada je skupština donijela izmjene Pravila, a ime Društva otad glasi Hrvatsko pjevačko društvo „KLEK“. Ta je izmjena ujedno potvrđena i od strane Odjela za unutarnje poslove Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade u Zagrebu 25. siječnja 1913. godine. Iz nekoliko se desetljeća djelovanja Društva može primijetiti velika snaga i energija ogulinskih pjevača i zborovođa koji su unatoč dvama svjetskim

ratovima vodili zbor mudro i s velikom ljubavlju. Zbog političkih događanja vezanih uz Hrvatsko proljeće, dva člana Društva 1971. godine bivaju isključena iz Izvršnog Društva. To je izazvalo podjelu preostalih članova zbog čega dolazi do krize i Društvo prestaje s radom. Godine 1980. stječu se uvjeti za ponovni aktivni rad društva te je održana osnivačka skupština Društva pod imenom „MIĆO LATAS“. Ovaj naziv osnivačke skupštine Društva predstavlja sjećanje na dugogodišnjeg dirigenta Milana Miću Latasa (Magdić, Majetić, Trninić i Zrnc, 2004).

Svi su članovi ovog društva nastupali dugi niz godina, bili su prisutni na svim važnim događanjima te su pjesmom utkali život u grad Ogulin, promovirali ljubav prema slobodi, domovini, ali i bližnjemu. Dana 13. studenog 1995. godine Društvo je dobilo Zahvalnicu ogulinske 143. Domobranske pukovnije za svesrdnu potporu tijekom Domovinskog rata, a kasnije iste godine dobiva i priznanje za dugogodišnji rad (Magdić, Majetić, Trninić i Zrnc, 2004).

4. KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO „KLEK“ OGULIN

4.1. Povijest

Godine 1981. na zahtjev kulturnih djelatnika osniva se Kulturno umjetničko društvo „Ogulin“. Ogulin tako postaje jedno od žarišta kulturnih zbivanja koja su prvobitno vezana uz njegovanje tradicijske kulture ogulinskog podneblja, ali i cijele Hrvatske. Godine 1991. društvo mijenja ime u kulturno umjetničko društvo „Klek“ (ZAKUD Karlovačke županije, 2020).

Izvorna grupa³⁴ društva njeguje izričito folklornu baštinu ogulinskog kraja, a nastojala je obnoviti i stare, domaće i pomalo zaboravljene pjesme. Godine 1995. Kulturno umjetničko društvo „Klek“ izdalo je nosač zvuka s različitim izvornim ogulinskim pjesmama, a neke su od njih: „Oguline, da ti nima Kleka“, „Išla je djevojka“, „Iza Kleka vetar puše“, „Kreće se lađa“. Također, izvorna je skupina na sceni rekonstruirala prikaze svadbe, prela, košnje, pečenja rakije te ostalih starih ogulinskih običaja (ZAKUD Karlovačke županije, 2020).

Tijekom svojeg je djelovanja ansambl sudjelovao na raznim smotrama folkloru diljem Hrvatske kao što su Vinkovačke jeseni, Ljeto valpovačko, Brodsko kolo, Miholjačko sijelo, dalmatinska smotra u Metkoviću i druge. Također, osim na domaćim, ansambl je sudjelovao i na međunarodnim festivalima folkloru u Mađarskoj, Belgiji, Češkoj, Austriji, a 2002. godine nastupio je i u Republici Koreji (Službene stranice grada Ogulina, 2020). Društvo je primilo razna priznanja od kojih se može istaknuti priznanje grada Ogulina za izniman doprinos očuvanju tradicijske kulture ogulinskog kraja i Lijepa Naše. Također, o uspješnosti Društva može svjedočiti i audio kazeta na kojoj su sačuvane izvedbe izvorne grupe tradicijskih pjesama ogulinskog kraja te dva nosača zvuka. U izvedbi se pjesama kao što su „Oguline, da ti nima Kleka“ i „Oguline, tambure ti zveču“ nastojalo prikazati izričite vokalne sposobnosti cijelog društva, a isto tako i sviračke kvalitete tamburaškog orkestra. Kulturno umjetničko društvo „Klek“ sudjelovalo je i u nekoliko televizijskih emisija, a jedna je od njih bila i HRT-ova emisija „Iza Kleka vjetar puše“ (ZAKUD Karlovačke županije, 2020).

³⁴ Najstarija grupa u kulturno umjetničkom društvu koja je zadužena za prenošenje narodnih običaja, pjesme i plesa.

Kulturno umjetničko društvo „Klek“ danas broji preko 200 članova koji djeluju u A i B folklornom ansamblu, izvornoj grupi, starijoj i mlađoj dječjoj sekciji, ženskom vokalnom sastavu, muškom vokalnom sastavu, tamburaškoj A sekciji te tamburaškoj B sekciji. Ansambl izvodi pjesme i plesove iz svih krajeva Hrvatske među kojima su plesovi Bizovačkog kraja, Branje, Like, Splita, Međimurja, Bunjevca te na koncu i sama ogulinskog kraja. Usto, društvo posjeduje preko 200 kompleta rekonstruiranih i originalnih narodnih nošnji (Službene stranice grada Ogulina, 2020).

Dvije mlađe sekcije Društva čini preko devedesetero djece predškolske i osnovnoškolske dobi koja u skladu sa svojim uzrastom uvježbavaju razne dječje igre, plesove ogulinskog kraja, ali i plesove iz ostalih krajeva Hrvatske. U radu se s djecom izvode igre koje uključuju pjevanje, pokretne igre te razne brojalice, a neke od njih su „Tancaj, tancaj crni kos“, „Cin,cin,cin“, „Ja sam mala curica“ te „Cin, cin cvrgudan“ .

Primjer 1. Tekst brojalice „Ja sam mala curica“ (Lovrić, M., 2020):

Ja sam mala curica

Ja sam mala curica

Mamina sam kći

Ja se rado igram

Tuj na tratini

Ente, bente, ente, rente

Ja sam mala curica 2x

Ja sam mala curica

Tatina sam kći

Ja se rado igram

Tuj na tratini

Ente, bente, ente, rente

Ja sam mala curica 2x

Primjer 2. Tekst brojalice „Cin, cin, cin“ (Lovrić, M., 2020):

Cin cin cin
Cin, cin, cin
Zvonce zvoni
Cin, cin, cin
Mali Jure janje goni
Cin, cin, cin
Upre tada u kolica
Vozi puno curica

Cin, cin, cin
One nose rožice
Kaj nam daje proljeće

Primjer 3. Tekst brojalice „Cin, cin, cvrgudan“ (Lovrić, M., 2020):

Cin, cin, cvrgudan
Cin, cin, lip je dan
Ki je bil kod kuće
Taj je jil pogače
Ki je bil u selu
Tega dirni po čelu

Cin, cin, cvrgudan
Cin, cin, lip je dan
Ki je bil kod kuće
Taj je jil pogače
Ki je bil u selu
Tega kušni veselo
Ive i Mare zaljubljeni par
Kada budu veliki dobit ćedu dar
Mare će dobit vrićicu bomboni
Ive će dobit lončice u boji

Od plesova su izvodili „Ogulinsko kolo“ te „Oguline da ti nije Kleka“. Mlađe sekcije kao i one starije redovito sudjeluju na svim koncertima u Ogulinu, a također predstavljaju ogulinske pjesme i plesove na smotrama u Rijeci, Kutini i Slavonskom Brodu. Mješoviti vokalni ansambl uz pratnju tamburaške sekcije izvodi najznačajnije i najljepše komade iz hrvatske vokalne glazbene riznice kao što su obrade Siniše Leopolda, Duška Topića, klapske skladbe Dinka Fia, itd. (Službene stranice grada Ogulina, 2020).

Pjesma koja se izvodila plešući je „Oguline da ti nima Kleka“ (Lovrić, M., 2020):

Oguline da ti nima Kleka
Oguline da ti nima Kleka,
Čula bi se pisma iz daleka

Mila mila moja, ti ne delaj tega
Ti ne ljubi mene pa drugega. (2x)

Oguline ki ti kikliju kroji
Da na tebi tako lipo stoji.

Mila mila moja, ti ne delaj tega
Ti ne ljubi mene pa drugega. (2x)

Oguline, ispod tebe Đula,
A nad Đulom Frankopanska kula.
Mila mila moja, ti ne delaj tega,
Ti ne ljubi mene pa drugega 2x

U Lomostu kaj u malom Beču
Cele noći tamburice zveču.

Mila mila moja, ti ne delaj tega,
Ti ne ljubi mene pa drugega. 2x

Društvo poseban naglasak stavlja na duhovne pjesme pa KUD „Klek“ svake godine održava Božićni koncert na kojem izvodi preko 60 božićnih pjesama iz različitih krajeva Hrvatske (Službene stranice grada Ogulina, 2020). Jedan je od takvih nastupa zabilježen je na *Slici 17*.

Slika 17. Nastup folklornog ansambla KUD-a Klek

Izvor: ZAKUD Karlovačke županije, 2020.

4.2. Smotra folklor „Igra kolo“

KUD „Klek“ jedan je od organizatora smotre izvornog folklor Karlovačke županije „Igra kolo“ koja se održava svake godine u Ogulinu prvog vikenda u lipnju (Službene stranice grada Ogulina, 2020).

Godine 2019. smotra je trajala od 31. svibnja do 2. lipnja 2019. godine, a sadržaj je bio raznovrstan. Građani su tako mogli ići na mnoga predavanja o kulturi i tradiciji ogulinskog kraja, radionice na kojima se mnogo toga izrađivalo, a isto su tako bile organizirane i pučke predstave namijenjene mlađoj publici. Također, oni stariji mogli

su zaigrati stare pučke igre. Subota i nedjelja bile su rezervirane za svečani mimohod svih sudionika i njihov nastup (Ogportal, 2020).

Slika 18. Plakat za Smotru izvornog folklor Karlovačke županije

18 Smotra izvornog folklor Karlovačke županije
Igra kolo 2014.

PETAK, 13. lipnja

19:30 sati / Konferencijska dvorana POU Ogulin
IZLOŽBA STARIH FOTOGRAFIJA "OGULINCI SU ŽIVJELI OVAKO, POGLEDAJTE KAKO"

20:00 sati / Konferencijska dvorana POU Ogulin
49. SMOTRA PJEVAČKIH ZBOROVA I VOKALNIH GRUPA KARLOVAČKE ŽUPANIJE - NASTUP IZVORNIH PUČKIH PJEVAČA

KUD „TURANJ“, KARLOVAC
KUD „MAHIČNO“, MAHIČNO
KUD „KLJUČ“, TRG
KUD „REČICA“, REČICA
KUD „MOSTANJE“, KARLOVAC
KUD „GRANČAR“, CVITOVIĆI
KUD „ŽUPE SV. ROK“, SKAKAVAC
KUD „KLEK“, OGULIN
KUD „PAURLJA“, NETRETIĆ
KUD „SV. ANA-VUČJAK“, KARLOVAC
KUD „SV. JURAJ“, ZAGORJE OGULINSKO

SUBOTA, 14. lipnja

11:00 sati / Trg hrvatskih rodoljuba
RADIONICA Dječjeg folklornog stvaralaštva

19:00 sati / Trg hrvatskih rodoljuba, Park kralja Tomislava, Frankopanska ulica
REVJALNI NASTUP KUD - OVA SUDIONIKA SMOTRE

19:30 sati / Ljetna pozornica u Frankopanskom kaštelu
(U slučaju kiše - Sportska dvorana Ogulin)

KUD „VRHOVAC“, VRHOVAC, OŽALJ
KUD „TURANJ“, TURANJ, KARLOVAC
KUD „KAMANJE“, KAMANJE
KUD „IZVOR“, GENERALSKI STOL
KUD „VIVODINA“, VIVODINA
KUD „SV. ANTUN“, POKUPSKA DOLINA, KARLOVAC
KUD „FRANKOPAN“, BOSILJEVO
KUD „LADEVČANI“, LADEVAC, SLUNJ
KUD „NETRETIĆ“, NETRETIĆ
KUD „ANTUN KLASINC“, LASINJA
KUD „SV. ANTUN“, ZADOBARJE, KARLOVAC
KUD „ŽAKANJE“, ŽAKANJE
KUD „VINČICA“, BELAJSKE POLJICE
KUD „ŽUPE SV. ROK“, SKAKAVAC
KUD „MOSTANJE“, MOSTANJE, KARLOVAC

NEDJELJA, 15. lipnja

17:30 sati / Ulica Bernardina Frankopana
SVEČANI MIMOHOD SUDIONIKA SMOTRE, PREDVOĐEN PUHAČKIM ORKESTROM DVD-a OGULIN, OGULINSKIM MAZORETKINJAMA I FRANKOPANSKOM GARDOM OGULIN

18:30 sati / Trg hrvatskih rodoljuba
ŽIVA IZLOŽBA "Gizdavi Dragančaki plemenita roda"

19:00 sati / Ljetna pozornica u Frankopanskom kaštelu Ogulin

NASTUP KULTURNO UMJETNIČKIH DRUŠTAVA
KUD „KLEK“, OGULIN
KUD „STATIFE“, GORNJE STATIFE
KUD „STJEPAJ RADIĆ“, PRIDVORJE - KONAVLE, DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA
KUD „IZVOR“, RAKOVICA
KUD „SV. MARGARETA-VELIKA JEJSA“, KARLOVAC
KUD „TOUNJICA“, TOUNJ
KUD „SV. ROK“, BREŽANI, KARLOVAC
KUD „LUZARICE“, FRIDRAGA, NOVIGRAD, ZADARSKA ŽUPANIJA
KUD „MAHIČNO“, MAHIČNO
KUD „SV. ANA-VUČJAK“, KARLOVAC
KUD „SV. JURAJ“, ZAGORJE OGULINSKO
KUD „SELJAČKA SLOGA“, KUTINA – SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA
KUD „BARILOVIĆ“, BARILOVIĆ
KUD „SV. JURAJ“, DRAGANIĆ
KUD „SELJAČKA SLOGA“, DONJA DUBRAVA, MEDIMURSKA ŽUPANIJA
KUD „KORANA“, SLUNJ
KUD „LIPOVAC“, GENERALSKI STOL
KUD „BRINJE“, BRINJE, LIČKO-SENSKA ŽUPANIJA
KUD „REČICA“, REČICA
KUD „PAURLJA“, DUBRAVCI, NETRETIĆ

Organizator: Pučko otvoreno učilište Ogulin, Suorganizator: ZAKUD Karlovačke županije
Pokrovitelji: Ministarstvo kulture RH, Karlovačka županija, Grad Ogulin

Izvor: Folklori, 2020.

4.3. Kulturno umjetničko društvo „Sv. Juraj“ Zagorje Ogulinsko

Kulturno umjetničko društvo „Sv. Juraj“ Zagorje Ogulinsko ustanovljeno je 7. lipnja 1992. godine na inicijativu prof. Ivana Puškarića i Matije Bertovića kada je održana osnivačka skupština Kulturno umjetničkog društva „Sv. Juraj“ Zagorje. Čini ga izvorna, folklorna, tamburaška i dječja sekcija te sekcija rukotvorina. Danas u društvu djeluje 70 članova koji nastoje očuvati kulturnu baštinu ne samo ogulinskog kraja, već kulturnu baštinu cijele Hrvatske. Izvorna sekcija u društvu djeluje od početka osnivanja te u programu izvodi izvorne pjesme i plesove zagorskog i ogulinskog kraja. Osim pjevanja, u svom repertoaru na sceni izvode stare običaje kao što je običaj prela te običaj kupnje slugu koji je jedinstven na području Karlovačke županije (KUD Sveti Juraj, 2020).

Folklornu sekciju čine mladi od 15 do 25 godina koji izvode pjesme i plesove iz različitih krajeva Hrvatske kao što su Hrvatsko zagorje, Međimurje, Ražanac i Lika.

Kao i izvorna sekcija, tako i tamburaška sekcija djeluje od početka postojanja društva te otada prati svaki nastup KUD-a. Tamburašku sekciju čine i muški i ženski članovi društva koji na nastupima često zaplešu i zapjevaju.

Stariji članovi u društvu vode dječju sekciju koju čini 30-ak djece. Voditelji obučavaju djecu starim običajima dječjih igara koje su se igrale uz čuvanje stoke na livadama i pašnjacima. Uspjeh se dječje sekcije očituje u brojnim nastupima na županijskoj dječjoj smotri folkloru koja se održava svake godine u Karlovcu.

Posebna je sekcija u KUD-u sekcija rukotvorina u kojoj djeluje 15-ak članica društva koje se bave izradom tradicionalnih rukotvorina, a svoje vještine naročito iskazuju tkanjem tepiha, ručnika, tkanica i stolnjaka. Materijal za izradu obrađuju same sadnjom konoplje i lana. Svoje su radove izlagale na izložbama u Karlovcu i Ogulinu.

5. ETNO PROGRAM U DJEČJEM VRTIĆU „BISTRAC“

Etno program u Dječjem vrtiću „Bistrac“ u Ogulinu osmišljen je 2012. godine kao odgovor na činjenicu da djeca danas sve manje poznaju stare običaje i navike kraja u kojem žive što se, osim narodnih običaja u cjelini, odnosi i na stare instrumente i igračke. Sve to može uvelike oplemeniti dječje stvaralačke potencijale, pridonijeti razvoju tolerancije i međusobnog poštovanja. U ovom se projektu težilo tome da djeca stvore i formiraju pozitivan stav prema nasljeđu vlastite kulture kao prinosu očuvanja njihova kulturnog identiteta i nacionalne pripadnosti. Ovo je program koji se provodio s predškolskom djecom u dobi od treće do šeste godine.

5.1. Cilj i zadaće

Kao što je i ranije napomenuto, cilj je ovog programa razvijati u djeci osjećaj poštovanja i interesa prema hrvatskoj predajnoj baštini te ih poticati na očuvanje vlastita identiteta. Zadaci su programa: upoznavanje djece s narodnim stvaralaštvom (rukotvorinama, starim zanatima, glazbenim stvaralaštvom, narodnom književnošću), bogaćenje dječjih znanja o baštini te razvijanje dječjeg stvaralaštva igrom, pjesmom, sviranjem i plesom. Isto tako, neki su zadaci podrazumijevali i upoznavanje običaja ogulinskog kraja, razvijanje osjećaja za ritam i ritmičko kretanje pri glazbovanju te poticanje djece da u svojoj okolini i prirodi pronalaze plodove i predmete koji bi mogli poslužiti u izradi instrumenata.

5.2. O programu

Etno program vodile su dvije odgajateljice koje su prije i tijekom provedbe kontinuirano pratile etno događanja, seminare i predavanja vezana uz etno građu, iščitavale stručnu literaturu, surađivale i razgovarale s kustosom u Etnografskom muzeju te pohađale seminar etno programa u organizaciji Ethno d.o.o. Gorana Kneževića.

Provedba se programa pratila na razini odgajatelja, roditelja, ravnateljice, savjetnika, a program se također vrednovao tijekom razgovora s roditeljima i djecom nakon određenih aktivnosti.

Aktivnosti su se programa odvijale u prostorijama vrtića, dječjoj sobi dnevnog boravka, dvorani za tjelesni odgoj, na terasi i dječjem igralištu. Soba je dnevnog

boravka bila opremljena *CD i DVD playerom*, narodnim nošnjama i bežičnim mikrofonom.

Plan se rada sastojao od prikupljanja starih uporabnih predmeta, uređenja etno kutića u vrtiću i upoznavanja samog pojma narodne baštine. Pod pojmom se *narodna baština* misli na narodnu književnost, narodne plesove, običaje, stare zanate, lokalni dijalekt, dječje napjeve, brojalice, rugalice, uspavanke, pjesme te dječje igre s pjevanjem. Također, plan je bio upoznati djecu s narodnim nošnjama, prikazati video zapise folklornih scenskih nastupa te poslušati audio zapise pjesama i tradicionalnih instrumenata. Zamišljeno je bilo i uvježbavanje koreografije ogulinskog kraja, stvaranje dramsko-plesnih predstava te posjet etnografskoj zbirci u Zavičajnom muzeju u Ogulinu, posjet starom mlinu u naselju Puškarići pokraj Ogulina te odlazak nekim zanatlijama koji se bave „starim“ zanimanjima kao što su mlinarstvo, pekarstvo, stolarstvo i slično.

5.3. Aktivnosti

Djeca su se u sklopu programa upoznala s ritmičko-sportsko tradicijskim igrama: „Vozim tačke“, „Pikulanje“ i „Igra konja“. U igri „Vozim tačke“ dva učenika iste skupine voze „tačke“. Jedan je učenik u prednjem uporu, a drugi ga drži za noge. Zadatak je prijeći zadanu udaljenost tako da prvi „hoda“ na rukama, a drugi na nogama. Pobjeđuje ona skupina koja prva prijeđe udaljenost, a u slučaju da neke „tačke“ padnu, vraćaju se na početnu liniju i ponavljaju igru.

„Pikulanje“ je igra s pikulama ili špekulama. Za ovu je igru potrebno iskopati rupicu u zemlji. Svako dijete ima svoju pikulu i stoji u koloni. Cilj je igre s označene linije pogoditi rupu pikulom. Onaj koji pogodi rupu, može gađati tuđe pikule. Ona pikula koju pogodi, postaje njegova. Pobjeđuje je ona osoba koja osvoji više pikula. tj. ona koja izbacuje druge iz igre.

U „Igri konja“ jedno je dijete u puzećem položaju na rukama i na koljenima i ono predstavlja konja, a drugo mu se dijete popne na leđa. Zadatak je s označene linije prijeći zadanu udaljenost, a pobjeđuje je ona skupina koja prva izvrši taj zadatak. Kada svi sudionici u objema skupinama izvrše zadatak, mijenjaju se uloge „konja“ i onih koji su bili na leđima.

Osim igara, djeca su se upoznavala s brojalicama, plesovima i rugalicama kao što su: „Oguline da ti nije Kleka“, „Ogulinsko kolo“, „Lipi Ivo“, te „Igra kolo“. Brojalica predstavlja kratku pjesmu koja se recitira u jednom tonu i kod koje pokret rukom označuje mjeru, a govor tekst.

Kolo je naziv za narodni folklorni ples koji se pleše u krugu, najčešće uz pratnju glazbe ili uz pjevanje, iako postoje neki plesovi kod kojih se takt davao naglašenim udarcima stopala o tlo.

Primjer 4. Tekst „Ogulinsko kolo“ (Domitrović, A., 2020):

Ogulinsko kolo ki te ne bi volo
Okreni se evo tako evo viš ovako lako

Kolo plesala sam, s dragim šetala sam
I u para deset, nek se kolo trese

Primjer 5. Tekst glazbene igre „Igra kolo“ (Domitrović, A., 2020):

Igra kolo, igra kolo u dvadeset i dva
U tom kolu, u tom kolu lijepa (ime) igra
Biraj (ime), biraj (ime) koga ti je drago,
Samo nemoj, samo nemoj koga nemaš rado

Sad se vidi, sad sezna, ko se kome dopada (2x)

Primjer 6. Tekst glazbene igre „Lipi Ivo“ (Domitrović, A., 2020):

Lipi Ivo kolo vodi
Za njim cura sitno hodi
Oj-la-la raj-la-la
Oj- la- oj- la oj-la-la

Sitno hodi poskakuje

Levim okom namiguje

Oj-la-la raj-la-la

Oj-la oj-la oj-la-la

Izbiraj si mladi Ivo

Kaj ti je na srcu drago

Oj-la-la raj-la-la

Oj-la oj-la oj-la-la

Sad ce vidi sad se zna ki se kemu dopada

Oj-la-la raj-la-la

Oj-la oj-la oj-la-la

Zagrlte se poljubte se

Pa iz kola maknite se

Oj-la-la raj-la-la

Oj-la oj-la oj-la-la

Paunica ko junica

A paunac kao junac

Oj-la-la raj-la-la

Oj-la oj-la oj-la-la (2x)

Izlet u Zagorje Ogulinsko, točnije u Etno kuću, još je jedna od aktivnosti kojom su djeca mogla vidjeti starije seosko domaćinstvo. Također, djeca su prikupljala prirodne predmete koji bi mogli poslužiti kao instrumenti te su istraživala mogućnost njihove upotrebe. Neizostavne su bile i božićne pjesme koje su se učile uz biblijske priče u vrijeme Adventa. U to su vrijeme djeca učila i prigodne običaje kao što su sijanje pšenice na Sv. Luciju i darivanje za Sv. Nikolu. Upoznali su se i sa starom igrom uz brojalicu „Zdravo, zdravo kralju“. Ova se igra igrā tako da djeca pjevaju:

Zdravo, zdravo kralju

Bog ti dao zdravlja!

Kaj nam zapovidate

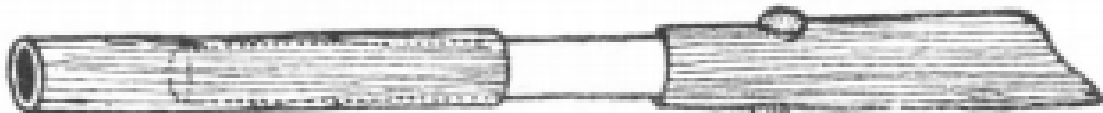
Ono dijete na kojem stane brojilica mora izvršiti neku radnju koju daje odgajatelj (npr. dotaknuti nekog, pljesnuti i slično).

Djeca su učila i priču iz narodne književnosti koja se zove „Jelica i dvanaest mjeseci“. Nadalje, učila su stihove i rugalice vezane uz Fašnik te su svirala na izrađenim instrumentima. U vrijeme Uskrsa djeca su učila nove pjesmice i igre poput „Koka i pilići“ ili „Škanjec“ te su ponavljala već naučeno.

U igri „Škanjec“ sudjeluje više djece. Djeca stanu u kolonu jedan iza drugoga i uhvate se objema rukama oko pasa. Dijete koje je na čelu kolone predstavlja „kvočku“, a ostali „piliće“ te tako uz pjesmu šeću naprijed ili rade „zmiju“. Jedno dijete, obično dječak, stoji sa strane kao „škanjec“ (kobac) te pokušava uhvatiti i odvesti neko „pile“. Pri tom „kvočka“ brani „piliće“ koji, čvrsto pripijeni jedno uz drugoga, ne dopuštaju da budu uhvaćeni. Igra se odvija dok „škanjec“ ne odvede sve „piliće“. Ako to ne uspije, na njegovo mjesto dolazi neko drugo dijete.

Tijekom ovog su programa djeca išla na razne izlete na kojima su mogla vidjeti tradicionalne kuće, a također su im se i reproducirali audio-zapisi tradicionalnih instrumenata. U svibnju su se izrađivale „fućkalice“ (*Slika 19.*) od kore grančica drveta, a upoznavalo ih se i sa starim predmetima koji su se nekad koristili u domaćinstvu.

Slika 19. Fućkalica

Izvor: Širola, 1931., str. 241.

Učile su se i dječje igre s pjevanjem kao što su: „Tancaj, tancaj crni kos“, „Paun pase“ i „Kolo, kolo pero“.

Glazbenu igru „Kolo, kolo pero“ djeca igraju tako da stanu u vlakić s ispruženim rukama na ramenima. Dva djeteta spoje ruke u zrak, a ostala se djeca u vlakiću provlače ispod njihovih ruku. Koga uhvate, taj stane iza jednog od njih, a pjesmica koja se pjeva glasi (Domitrović, A., 2020):

Kolo, kolo pero

Što je tebi njero
Otvori mi vrata
Kaj će tebi vrata
Da propustim vojsku
Čija je to vojska
Moga oca Petra Bana
Prvo pošćam drugo vatam

Igra „Tancaj, tancaj crni kos“ igrala se tako da su djeca stajala u krugu dok je jedno dijete ušlo unutar kruga i na svaku riječ u pjesmici dotaknulo jednu osobu u krugu te tako redom do kraja. Osoba na kojoj stane mora uloviti ostale. Kad nekoga ulovi, tada ta osoba šeće u krug i dodiruje drugu djecu po ramenu. Pjesmica koja se pjevala glasi (Domitrović, A., 2020):

Tancaj, tancaj crni kos
A kako ću kad sam bos
Kadi su ti opančice
Ostale su kraj stazice
A kadi je stazica,
Popasla ju ovčica
A kadi je ovčica
Pojil ju je crni vuk
A kadi je crni vuk
Pobigal je u gore
Da se više do njeg ne more.

„Paun pase“ još je jedna dječja igra s pjevanjem (Domitrović, A., 2020):

Paun pase
Paun pase trava raste
I dvi ptice paunice

Padaj, padaj paune
Pred koga ti drago

Samo nemoj preda me
Jer me nimaš rado

Biraj prebiraj
Sad ti je na prebor
Ako nećeš nikega
Beri nam se iz kola

Paunica ko junica
A paunac kao junac

Paun ljubi paunicu po stotinu puta
Da ne bude paunica na pauna ljuta (2x)

Tijekom programa surađivalo se s roditeljima, krojačicom, drugim odgajateljicama, KUD-om „Klek“ i Zavičajnim muzejom. Program se prezentirao u formi plesne koreografije i predstave u dječjem vrtiću za roditelje i djecu, u Pučkom otvorenom učilištu za roditelje i građanstvo, sudjelovanjem u manifestacijama kao što su Dan Grada Ogulina i blagdan župe Uzvišenja svetog Križa te smotra izvornog folklor karlovačke županije „Igra kolo“.

6. DJEČJA FOLKLORNA BAŠTINA OGULINSKOG KRAJA

Za potrebe pisanja ovoga rada koristila se metoda intervjua. U razgovoru se s kazivačima saznalo da su neke od pjesama i brojalice koje su se pjevale prije otprilike 80 godina u školi i kod kuće bile „Igra kolo“, „Oguline, da ti nima Kleka“, „Misečino zajdi za oblake“, „Savila se bijela loza vinova“ i „Oj, Ivica, dušo moja“. Jedna je od igara koje su najviše igrali bila „Ringe ringe raja“. Igra se tako da se djeca drže za ruke i hodaju u krug uz pjevanje dolje navedenih stihova te na riječ „čuč“ djeca moraju čučnuti. Pjesma koja se pjevala glasi (Domitrović, A., 2020):

Ringe ringe raja
Došo čiko Paja
Pa pojeo jaja
Jedno jaje muć
A mi djeco čuč.

Također, igrali su igru „Kotačkanje“ koja se igrala uz pomoć nekog starog kotača koji nema gumu i koji se gura pomoću štapa. Cilj je bio odgurati kotač što dalje (Perković, M., 2020).

Još je jedna popularna igra bila „Pošto kumo lončić“. Ova se igra igra tako da djeca stoje u krugu podijeljena u parove. Jedan od igrača čuč i predstavlja lončić, a drugi stoji pored njega i on predstavlja kumu. Jedan igrač obilazi oko kruga i bira lončić, a kada ga izabere stane pred kumu i pita je udarajući u ritmu svojim dlanom po njezinu: „Pošto kumo lončić?“ Kuma zatim odgovara udarajući njega po dlanu: „Ni po pet, ni po šest, ni po sedam. E, baš ti ga ne dam!“ Kada to izgovori, kuma potrči oko kruga s jedne strane, a kupac, tj. osoba koja bira lončić, s druge strane. Onaj koji prvi stigne do lončića staje na kumino mjesto, a onaj drugi postaje kupac (Perković, M., 2020).

Jedna im je od svakako najdražih igara bila „Došla majka s kolodvora“. U ovoj igri jedno dijete glumi majku te se nalazi s jedne strane, a ostali su u ulozi djece koja se nalaze s druge strane. Naizmjenično koračaju jedni prema drugima (igrači prema majci i ona prema njima) te se pjeva pjesmica u obliku dijaloga:

Majka: „Došla majka s kolodvora, dija, dija, de.“

Djeca: „Što će majka s kolodvora, dija, dija, de?“

Majka: „Traži jednu kćerku, dija, dija, de.“

Djeca: „A kako da se zove, dija, dija, de?“

Majka: „Nek se zove (izgovara ime nekog djeteta), dija dija, de.“

Nakon toga djeca odlučuju hoće li dati dijete majci, a ako ga daju, ono prelazi na njezinu stranu, drži ju za ruku i igra se nastavlja do posljednjeg djeteta koje ostane.

Također, igra „Lovice“ bila je jedna od najčešćih igara koja se igrala tako da je jedno dijete lovilo drugu djecu. Kada bi nekog ulovilo, tada bi ulovljeno dijete postalo lovac.

U popodnevnim se satima nakon nastave igrala „Školica“. To je igra u kojoj je potrebno na zemlji nacrtati deset kvadratnih polja tako da je prvo polje okomito na drugo. Nakon toga, treće i četvrto polje stoje vodoravno jedno do drugog, a zajedno su okomiti na drugo polje. Peto i šesto je ponovno okomito, sedmo i osmo vodoravno, deveto okomito, a deseto je na vrhu nacrtano polukružno. Zadatak je u ovoj igri baciti kamenčić u prvo polje pazeći pritom da nije na rubu. Za kamenčićem treba skočiti u polje na jednoj nozi, pokupiti ga i iskočiti van. Cilj je na takav način proći sva polja, s tim da se dvjema nogama može stati samo na dupla polja (3. i 4. i 7. i 8.) i to tako da se skoči sa svakom nogom u jedno polje. Pobjeđuje ona osoba koja uspije prijeći sva polja.

Jedna od kazivačica govori kako je kao djevojčica išla s majkom na pranje robe na rijeku Dobru, u kanjon, na mlin ili na jezero Bukovnik. Robu su prale s rifljačom te navodi kako je njezina majka poput ostalih žena imala posebnu odjeću za pranje. Dok su to radile pjevale su pjesmu „Tri divojke i išle“ (Perković, M., 2020).

Primjer 7. Pjesma uz rad „Tri divojke i išle“ (Perković, M., 2020):

Tri divojke i išle

Preko polja pri pri išle jesu s ovcama,

Igral se s momcima

Celi dan

Prvoj je ime Lu Lu Luca

I ona bi ku ku kukuruzi sazreli

Još se nisu pobrali

Berte ji

Drugoj je ime Ju Ju Julka
I njojzi je mu mu muka joj je velika
Kaj je njena široka
Papuča

Trećoj je ime Ja Ja Janja
Njezina je ma ma majka ju je karala
Jer je sinoć šarala
S momcima.

U božićno vrijeme, prema riječima jednog kazivača, pjevali su pjesmu ogulinskog kraja „Dragi pastiri“ (Perković, M., 2020):

Dragi pastiri vi, kud ćete sada svi,
U kasno doba poć, kroz ovu noć.
Idemo k štalici, kralja sad vidjeti,
Koji od Marije, rodio se,
Prečiste djevice, sred štalice

Anđel nam navjesti, u rajskoj svjetlosti,
Da se sred grada tog, rodio Bog.
On je u štalici, na svetoj slamici,
Nijema živina mu, društvo je sve,
U prostim jaslama, prestol mu je.

Još je jedna pjesma koja se pjevala u mnogim prilikama i „Savila se bijela loza vinova“ (Perković, M., 2020):

Savila se bijela loza vinova,
Bijela loza vinova, bijela loza vinova.

Oko jednog na kućici prozora,

Na kućici prozora, na kućici prozora.

Tam dolaze svako jutro i večer,
Svako jutro i večer, svako jutro i večer.

Brat i sestra svoju lozu gledaju,
Svoju lozu gledaju, svoju lozu gledaju.

Gledali su dal' je loza pupala,
Dal' je loza pupala, dal' je loza pupala.

Gledali su dal' je loza listala,
Dal je loza listala, dal je loza listala.

Gledali su dal' su cvijeti otpali,
Dal' su cvijeti otpali, dal' su cvijeti otpali.

Gledali su dal' je grožđe crnilo,
Dal' je grožđe crnilo, dal' je grožđe crnilo.

Pjesma koja se pjevala i kod kuće i u školi bila je „Misečino zajdi za oblake“ (Lovrić, M., 2020):

Misečino zajdi za oblake
Da mi mali ne broji korake
Za milim za dragim
Same noge skaču
Za ne milim za ne dragim
Same se povlaču.

Oj, Ivce, dušo moja
Oj, Ivce, dušo moja
Kaj divani mama tvoja

Oj, Ivice, dušo moja
Kaj divani mama tvoja.

Oj-la-oj-la-oj-la-oj-la
Oj-la-oj-la-oj-la-oj-la 2x

Hoće tebe meni dati
Ko će mene sunce zvati.
Hoće tebe meni dati
Ko će mene sunce zvati.

Oj-la-oj-la-oj-la-oj-la
Oj-la-oj-la-oj-la-oj-la

Vrlo je važno njegovati usmenu narodnu baštinu te se ne smije dozvoliti da se zaboravi sve bogatstvo pjesama, plesova i igara koje su vezane uz prošlost ogulinskog kraja. Takvim se saznanjima možemo približiti djeliću života naših predaka i tako osnažiti vlastiti kulturni identitet. Veoma je vrijedan svaki kazivač koji svjedoči o starim običajima kao što je i svaka usmena predaja vrijedna zapisa. Neki su se od tih običaja zadržali i do danas, a neki su dio naše prošlosti i baštine te se počinju sve više prilagođavati današnjem vremenu.

7. ZAKLJUČAK

Završnim se radom usmjerenim na tradicijsku glazbu ogulinskog kraja u vrtiću nastojao objasniti i oprimiriti pojam tradicijske glazbe, ali i kulturne baštine općenito. Tradicijska glazba ovog kraja usmjerena je većinom na tamburaške instrumente koji su se koristili u prošlosti, a danas ih se može čuti i vidjeti samo na smotrama folkloru.

Tradicijska baština predstavlja skup svih običaja, tradicija i dobara određenog kraja te ju je radi očuvanja važno njegovati i prenositi s generacije na generaciju. Važnu ulogu upravo u tom procesu imaju kulturno umjetnička društva. To je u ovom slučaju kulturno umjetničko društvo „Klek“ iz Ogulina.

Etno programom, koji je proveo Dječji vrtić „Bistrac“, nastojalo se djeci predškolske dobi približiti stare običaje i navike mjesta u kojem žive. Današnja djeca sve manje poznaju narodne običaje, stare instrumente i igračke, a provedeni je program jedan od dobrih načina kako ih s njima upoznati. Vrlo je važno u dječjoj svijesti stvoriti pozitivan stav prema tradiciji, ali i probuditi osjećaj nacionalne pripadnosti. Sve su se aktivnosti održavale u prostorijama vrtića gdje su djeca imala mogućnost vidjeti narodne nošnje i čuti tradicijsku glazbu svojeg kraja. Osim glazbe, djeca su naučila brojne stare brojalice poput „Zdravo, zdravo kralju“ te igre kao što su „Pikulanje“, „Igra konja“ i „Škanjec“. Također, djeca su učila igre s pjevanjem poput „Tancaj, tancaj crni kos“, „Kolo, kolo pero“ i „Paun pase“. Većina aktivnosti bila je usmjerena na ples i pjesmu jer je upravo to najlakši i najzanimljiviji način kojim se djeci može približiti tradicija kraja u kojem žive. Također, u sklopu programa bili su organizirani razni izleti koji su djeci pomogli da se upoznaju sa zavičajnom kulturnom baštinom.

Svako je mjesto u Hrvatskoj, ali i u svijetu, jedinstveno i ima svoje značajke po kojima je poznato i koje ga čine posebnim. Zbog toga bi svako od tih mjesta trebalo brinuti o očuvanju svoje narodne baštine. Tradicijska glazba jedan je od važnih aspekata narodne baštine kojoj treba posvetiti posebnu pažnju. Potrebno je uložiti mnogo truda da se očuvaju stari narodni običaji i da budući naraštaji njeguju tradiciju mjesta u kojem žive. Upravo su ustanove poput vrtića idealna mjesta u kojima bi se najmlađe trebalo, na njima zanimljiv i prihvatljiv način, upoznati s tradicijskom glazbom i narodnim običajima. U protivnom bi s godinama sva narodna baština mogla otići u zaborav.

LITERATURA

Knjige:

1. Eckhel, N. (1986). *Narodna nošnja ogulinskog kraja*. Zagreb: Kulturno – prosvjetni sabor Hrvatske
2. Lipošćak, V. i Sučić, S. (2000). *Ogulin – Povijesna i kulturna baština*. Ogulin: Matica Hrvatska Ogulin
3. Luketić Delija, N. (2018). *Tradicijsko ruho ogulinskog kraja*. Ogulin: Kulturno umjetničko društvo „Klek“
4. Magdić, M., Majetić, A., Trninić, M. i Zrnc, T. (2004). *Hrvatsko pjevačko društvo Klek Ogulin*. Ogulin: Og grafika

Članci:

1. Širola, B., „Narodna starina“, vol. 10 no. 26, 1931., str. 231 – 266. Dostupno na Hrcak.srce (Pristupljeno 11. lipnja 2020.)

Časopis:

1. Poljak, Ž. (1984). *Vijesti. Naše planine*, br. 3 – 4. Dostupno na stranici Hrvatskog planinarskog saveza <<https://bit.ly/37BEOJ0>> (Pristupljeno 11. lipnja 2020.)

Kazivači:

1. Domitrović, A. r. 1970. Kazivano u Ogulinu, 14. lipnja 2020.
2. Džankić, M., članica KUD – a „Klek“, dzankic.m@gmail.com, 20. lipnja 2020.
3. Lovrić, M. r. 1947. Kazivano u Ogulinu, 13. lipnja 2020.
4. Perković, M. r. 1932. Kazivano u Ogulinu, 15. lipnja 2020.

Internetske stranice:

1. Folklorni, *Najava: Igra kolo u Ogulinu*. Preuzeto s: <<https://bit.ly/2MsipUP>> (Pristupljeno 15. svibnja 2020.)
2. KUD „Sveti Juraj“ *O nama*. Preuzeto s: <<https://bit.ly/2MrOcVM>> (Pristupljeno 15. svibnja 2020.)
3. Ogportal, „*Igra kolo*“ *Ogulin, 2019*. Preuzeto s: <<https://bit.ly/3ePrhQs>> (Pristupljeno 15. svibnja 2020.)
4. Rumenović, B. 2010. *Knjiga Franje Matoka i Ivana Salopeka „Pučki napjevi ogulinskog kraja“ predstavljena u Generalskom stolu*. Preuzeto sa Službene stranice Grada Ogulina <<https://bit.ly/3cwxDmp>> (pristupljeno 15. svibnja 2020.)
5. Službene stranice grada Ogulina, *Kulturno umjetničko društvo „Klek“*. Preuzeto s: <<https://bit.ly/2zRarCc>> (Pristupljeno 15. svibnja 2020.)
6. Turistička zajednica grada Ogulina, *Povijest Ogulina*. Preuzeto s: <<https://bit.ly/2z3kkfB>> (Pristupljeno 5. ožujka 2020.)
7. ZAKUD Karlovačke županije, *KUD „KLEK“ OGULIN*. Preuzeto s: <<https://bit.ly/3dB3un6>> (Pristupljeno 20. svibnja 2020.)
8. Zavičajni muzej Ogulin, Preuzeto s: <<https://bit.ly/2YHrPSg>> (Pristupljeno 11. lipnja 2020.)

POPIS SLIKA

<i>Slika 1. Grad Ogulin</i>	<i>3</i>
<i>Slika 2. Žene i muškarci na polju</i>	<i>4</i>
<i>Slika 3. Tkanje</i>	<i>5</i>
<i>Slika 4. Ženska narodna nošnja</i>	<i>7</i>
<i>Slika 5. Muška narodna nošnja.....</i>	<i>8</i>
<i>Slika 6. Dječja narodna nošnja</i>	<i>9</i>
<i>Slika 7. Djevojačko ogavlje i nakit.....</i>	<i>11</i>
<i>Slika 8. Crvenkapa (lička kapa)</i>	<i>12</i>
<i>Slika 9. Muška obuća</i>	<i>13</i>
<i>Slika 10. Ženska obuća</i>	<i>14</i>
<i>Slika 11. Bisernica</i>	<i>16</i>
<i>Slika 12. Basprim.....</i>	<i>17</i>
<i>Slika 13. Kontra</i>	<i>17</i>
<i>Slika 14. Čelo</i>	<i>18</i>
<i>Slika 15. Bas.....</i>	<i>19</i>
<i>Slika 16. Poputnica Kleku.....</i>	<i>22</i>
<i>Slika 17. Nastup folklornog ansambla KUD-a Klek.....</i>	<i>29</i>
<i>Slika 18. Plakat za Smotru izvornog folklora Karlovačke županije.....</i>	<i>30</i>
<i>Slika 19. Fućkalica.....</i>	<i>36</i>

PRILOZI

Igra „Škanjec“ – note za pjesmicu

♩ = 96

Kvo - čka vi - će kvo, kvo, kvo, a pi - le - ki svi u skok.

O, pi - le - ki ma - li, gde mi bu - te spa - li?

127

Igra „Koka i pilići“ – note za pjesmicu

45. Koka i pilići

G. Tartaglia

J Bitenc

1. Pi, pi, pi, pi, pi, pi, pi, ma - ma, ma - ma, gdje si ti?

2. Pi, pi, pi, pi, pi, pi, pi, gla - dni smo ti ma - ma mi!

Ko, ko, ko, ko, ko, ko, da, e - vo, dje - co, tu sam ja!

Ko, ko, ko, ko, ko, ko, da, me - ni zr - no, va - ma dva!

SAŽETAK

Završnim se radom analizirala tema *Tradicijska glazba ogulinskog kraja u vrtiću*. Pojmovi koji su ovim radom pobliže objašnjeni odnose se na tradiciju ogulinskog kraja, narodnu nošnju te tradicijsku glazbu.

Tradicijska je glazba ona koja se uglavnom prenosi usmeno i predstavlja važan dio narodne baštine, a uključuje narodne pjesme i glazbu za folklor. Ogulin je grad koji se nalazi u srcu Hrvatske, a za očuvanje tradicijske glazbe ovog kraja prvenstveno je zadužen KUD „Klek“ koji okuplja veliki broj ljubitelja pjesme, plesa i tradicije. KUD „Klek“ vrlo uspješno djeluje već duži niz godina te je priznat u Hrvatskoj, ali i u svijetu.

Predškolske ustanove savršena su mjesta za upoznavanje djece s tradicijskom glazbom i narodnim običajima. U radu je prikazan jedan od načina na koji se to može ostvariti. Radi se o etno programu koji je proveden u Dječjem vrtiću „Bistrac“ s ciljem razvijanja osjećaja poštovanja i interesa prema tradicionalnoj baštini kraja u kojem žive djeca, plaznici vrtića.

Ključne riječi: *tradicija, tradicijska glazba, narodna baština, Ogulin, dječji vrtić*

SUMMARY

The final paper analyzed the topic *Traditional music of the Ogulin region in kindergarten*. The terms that are explained in more detail in this paper refer to the tradition of the Ogulin area, its folk costumes and traditional music.

Traditional music is one that is mostly transmitted orally, is an important part of folk heritage, and includes folk songs and folklore music. Ogulin is a town located in the heart of Croatia, and KUD "Klek" is primarily in charge of the preservation of traditional music in this area. This organization brings together a large number of song, dance and tradition lovers. KUD "Klek" has been operating very successfully for many years and is recognized in Croatia and around the world.

Preschools are perfect places to introduce children to traditional music and folk customs. The paper presents one of the ways in which this can be achieved. It is an ethno program that was conducted in the Kindergarten "Bistrac" with the aim of developing a sense of respect and interest in children towards traditional heritage.

Keywords: *tradition, traditional music, folk heritage, Ogulin, kindergarten*